

K recepcii diela H. Ch. Andersena a jej výskumu v Dánsku a vo svete

EVA BUBNÁŠOVÁ

Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava

ABSTRAKT

Dielo Hansa Christiana Andersena (1805–1875) je predmetom početných literárno-vedných úvah a interpretácií, takže výskum recepcie je len jedným z mnohých aspektov vedeckého záujmu. Aby bolo možné slovenskú recepciu spisovateľovho diela kontextovo ukotviť, považujem za potrebné aspoň stručne načrtnúť jeho prijímanie v iných (stredo)európskych literatúrach. Tak ako ohlas v nemeckej a anglickej literatúre spätne podnietil pozitívne prijímanie Andersena vo vlasti, prejavuje sa fungovanie medziliterárnych vzťahov aj vo vývine slovenského recipovania Andersenových textov. V počiatkoch tejto recepcie zohrávalo zásadnú úlohu prostredníctvom prekladov do iných jazykov, neskôr sa pri výbere textov na preklad odrážajú všeobecné tendencie v európskych i mimoeurópskych literatúrach. Nie vo všetkých fázach procesu teda možno hovoriť o selekcii prijímajúcej literatúry výhradne na základe vlastných vývinových potrieb.

Dôkazom neutíchajúceho vedeckého záujmu o život a dielo H. Ch. Andersena je okrem iného trojdielna bibliografia A. Jørgensena, ktorá podáva obraz andersenovej literatúry (t. j. literatúry o Andersenovi a jeho tvorbe) vo svete.¹ I bez nároku na úplnosť obsahuje údaje o takmer 6000 monografiách, štúdiách a článkoch, ktoré boli publikované v obdobiach 1875–1968, 1969–1994 a 1995–2006. Okrem Jørgensenovej bibliografie je pre výskum z pohľadu zhromažďovania vstupného materiálu rovnako závažná edícia Kráľovskej knižnice v Kodani *Bidrag til H. C. Andersens Bibliografi* (Príspevok k bibliografii H. C. Andersena). Tvorí ju jedenásť zväzkov² vydávaných v rokoch 1966–1979, ktoré katalogizujú primárne knižné a časopisecké preklady, ale aj dramatizácie a audionahrávky do európskych jazykov. Popri bibliografiách tvoria dôležitú súčasť recepcného výskumu ďalšie práce zaoberajúce sa prijímaním Andersena v jednotlivých národných literatúrach. Zaujímavé pritom je, že doteraz nebola komplexne spracovaná recepcia autora v dánskom kultúrnom priestore³, skúmaním kritických ohlasov sa ňou len čiastkovo zaoberali M. Brønsted (1972) a E. Nielsen (1990). Inonárodnej recepcii je pritom venovaných niekoľko (aj pomerne rozsiahlych) prác. E. Bredsdorff podrobne rozpracoval rané prijímanie Andersenovej tvorby v anglickej literatúre (kritickú recepciu i preklady) (Pozri Bredsdorff 1954) a prekladovej recepcii sa komplexne venoval aj V. Hjørnager Pedersen v monografii *Ugly Ducklings ?* (2004). I. Y. Møllerová-Christensenová sa zaoberá kritickou a preklado-

vou recepciou v nemeckom kultúrnom priestore, pričom sa sústreďuje na vstup Andersena na nemeckú literárnu scénu v období 1831–1850 (Möller-Christensen 1992). Práca je významnou aj z toho hľadiska, že práve nemecký kontext zohrával pri európskom úspechu autora kľúčovú úlohu. Knižne vyšli ďalej výsledky výskumu recepcie H. Ch. Andersena v Poľsku⁴ a Švédsku⁵, pozornosť bola venovaná aj recepcii v Rusku⁶. Prijímanie Andersenovej tvorby v mnohých ďalších literatúrach je predmetom článkov a príspevkov v periodikách a zborníkoch. V tejto súvislosti zaujíma dôležitú úlohu časopis *Anderseniana*, ktorý publikoval príspevky k recepcii autora vo Francúzsku⁷, Bulharsku⁸, Rusku⁹, Gruzínsku¹⁰, Číne¹¹ či Japonsku¹². Príspevky k ďalším literatúram odzneli na konferenciách Centra H. Ch. Andersena v Odense. (Mylius – Jørgensen – Hjørnager Pedersen 1993, 2007) Rozsah i predmet jednotlivých článkov sa rôzni, jedny sa zameriavajú viac na preklad, iné na ohlasy v periodikách.

Okrem prác skúmajúcich recepciu H. Ch. Andersena jednotlivo po národných literatúrach vyšli aj práce sumarizujúce. K nim patrí predovšetkým *H. C. Andersen på 80 sprog*¹³ E. Dala ešte z 50. rokov minulého storočia a stať A. Jørgensena *H. C. Andersen i Europas spejl*, ktorá vyšla v *Anderseniane* a neskôr aj knižne ako súčasť publikácie S. H. Rossela *Hans Christian Andersen: Danish Writer and Citizen of the World*¹⁴.

Ako som už uviedla, dejiny recepcie Andersena vo vlasti stále ostávajú „polom ne(do)oraným“. Prierezovo je spracovaná len dobová kritická recepcia rozprávok a poviedok. Na výberovej sekundárnej literatúre a dostupných recepčných dokumentoch preto aspoň naznačím charakter ohlasu, s ktorým sa Andersenova tvorba u dánskych kritikov stretla.¹⁵ Vzhľadom na rozsah Andersenovej tvorby (šesť románov, päťdesiatjeden drám, päť veľkých cestopisných próz, štyri autobiografie, osem básnických zbierok, vyše stopäťdesiat rozprávok a poviedok, atď.) a predmet môjho výskumu sa obmedzím na najdôležitejšie aspekty reprodukčnej recepcie a argumenty kritiky v dobových periodikách. Predstavenie dánskej recepcie do istej miery poslúži ako referenčný rámec pri výskume slovenskej recepcie, najmä čo sa týka rozsahu prekladaných diel a charakteru kritických ohlasov.

Sedemnášročný H. Ch. Andersen debutoval v roku 1822 *Mladíckymi pokusmi* (Ungdoms-Forsøg). Publikoval ich pod menom Villiam Christian Walter – podľa svojich vzorov Williama Shakespeara a Waltera Scotta. Nepredal sa z nich však ani jediný exemplár. Počas štúdia písal málo (zakázal mu to učiteľ Meißling), hoci niekoľko básní mu predsa len uverejnili. Najúspešnejšou z jeho časopiseckých prvotín bola báseň *Zomierajúce dieťa* (Det døende barn), ktorú 25. 9. 1827 odtlačili v Kjøbenhavnsposten spolu s nemeckým prekladom Ludolpha Schleya.¹⁶ O rok neskôr bola preložená aj do švédčiny.

Oficiálnym Andersenovým debutom pod vlastným menom bolo v roku 1829 *Pešie putovanie od Holmenského prieplavu na východný cíp Amagera v rokoch 1828 a 1829* (Fodreise fra Holmens Canal til Østpynten af Amager i Aarene 1828 og 1829), z ktorého úryvky najskôr vychádzali časopisecky. Čitateľský úspech cestopisnej črty predznačovalo už jej ohlásenie v novinách *Odensebladene*: „Mnohých, ktorí si obľúbili fragmenty pána H. Ch. Andersena uverejňované vo *Flyveposten*..., určite poteší, že jeho *Pešie putovanie*... práve opustilo tlač.“¹⁷ Pozitívne očakávania potvrdila aj kritika L. Heiberga v novozaloženom akademickom časopise *Maanedsskrift for Litte-*

ratur, v ktorej viac než ideový plán vyzdvihol naráciu a po formálnej stránke debut prirovnal k arabeske.¹⁸ Päťsto exemplárov sa v priebehu troch mesiacov vypredalo a vzápätí sa kniha dočkala druhého vydania. V rovnakom roku debutoval Andersen aj ako dramatik, keď mu v Kráľovskom divadle v Kodani uviedli varieté *Láska na Mikulášskej veži* (Kjzrlighed paa Nicolai Taarn, 1829). V časopise *Maanedsskrift for Litteratur* sa následne objavila anonymná recenzia, ktorej autor Andersenovi vyčítal nejasnosť autorského zámeru či príliš statické, „neživé“ postavy. Záver kritiky bol však povzbudivý: „Tejto práci by sme nevenovali toľkú pozornosť a nezaoberali by sme sa ňou s takou vážnosťou a prísnosťou, keby sme v nej napriek všetkým nedostatkom a výstrednostiam fantázie nepostrehli záblesk humoru a dôvtipu, ako i náznak talentu.“¹⁹ Andersen za život napísal vyše päťdesiat drám, pre Kráľovské divadlo, ale aj pre nové ľudové divadlo Casino. K niekoľkým významnejším úspechom sa radí jeho hra *Mulat* (Mulatten, 1840).

V 30. rokoch sa Andersen etabloval aj ako básnik. V roku 1830 mu vyšli *Básne* (Digte) a následne niekoľko ďalších zbierok: *Fantázie a skice* (Phantasier og Skizzer, 1831), *Portréty dánskych básnikov* (Vignetter til danske Digtere, 1831), *Dvanásť mesiacov roka* (Aarets tolv Maaneder, 1832), *Zobrané básne* (Samlede Digte, 1833). Medzi recenzentmi prvej zbierky bol aj literárny historik Christian Molbech: v *Maanedsskrift for Litteratur* na jednej strane vyzdvihol fakt, že Andersen sa nesnaží kopírovať predchodcov a zo zbierky cítiť jeho vlastné vnútorné prežívanie a mladícky švih, na druhej strane kritizoval plytkosť niektorých básní a prchavosť umeleckého obrazu, ktorými autor čitateľa sám ukracuje o hlbší zážitok. Ako najlepšie hodnotil básne *Fantázia a bláznovstvo* (Phantasie og Vanvid), *Chvilka smrti* (Dødsøieblikket) a *Zomnierajúce dieťa* (Det døende Barn). Molbech však nezabúdala, že ide o Andersenov básnický debut, a dodal: „... ak chce obhájiť miesto, na ktoré si nárokuje, nesmie sa zastaviť pri prvých mladíckych dielkach; môžeme si len želať, aby jemná a letmá hra jeho poézie s vonkajšími stránkami života nabrala hlbší rozmer a mocnejšie zobrazila ducha.“²⁰ To isté periodikum o rok neskôr uverejnilo anonymnú reakciu na *Fantázie a skice*, ktorá autorovi v zásade vyčítala dve veci: štýlovú nesúrodosť a myšlienkovú fragmentárnosť. V rovnakom duchu pokračoval aj Molbech v kritike na *Dvanásť mesiacov roka* a *Zobrané básne* z roku 1833: „Čítať básnickú zbierku pána Andersena má na myseľ podobný účinok, ako keď sa na vás neustále hrnú jasné a pestré farby a farebné obrazy a tak rýchlo sa menia, že nemáte príležitosť zotrvať pri poetickom výtvore, ktorý by mal trvalú, konkrétnu a celistvú formu.“²¹

Bohatým zdrojom inšpirácie bolo pre Andersena cestovanie. Za život uskutočnil tridsať ciest po Európe, dostal sa dokonca do Orientu. Po veľkej ceste do Francúzska a Talianska v rokoch 1833 – 1834 sa rozhodol dobyť ďalšie literárne pole – ako románopisec. Uviedol sa románom *Improvizátor* (Improvisatoren, 1835) a okamžite dosiahol úspech u publika i kritikov. V Dánsku v tom období písal romány len B. S. Ingemann, ale išlo o romány historické. Andersen otváral možnosti súčasnému románu. *Improvizátor* sa stal prvým dánskym románom zo súčasnosti a zároveň to bol prvý dánsky bildungsroman.²² V krátkom čase vydal ďalšie dva: *O. T.* (1836) a *Iba muzikant* (Kun en Spillemand, 1837). V prvom (i neskorších) románoch mu kritika najviac vyčítala nedostatočný vývin postáv a chýbajúcu motiváciu ich konania: „Hrdina

sa vyberie do Verony alebo do Milána a nemá na to nijaký iný dôvod než to, že aj tieto mestá by bolo dobré v románe opísať.²³ Na druhej strane sa za Andersenovu silnú stránku považovali lyrické pasáže a kritika konštatovala, že román „bezpochyby príjemne zapôsobí na čitateľov, ktorí na umenie nekladú vysoké nároky, a tak ho môžeme z celkového pohľadu odporúčať ako zábavnú a na mnohých miestach aj ducha povznášajúcu lektúru.“²⁴ A populárnym sa *Improvizátor* naozaj stal. Do konca roka ho preložili do nemčiny, neskôr do ďalších jazykov a H. Ch. Andersen sa preslávil aj mimo vlasti. Publikum si rovnako rýchlo získali ďalšie dva jeho romány, aj napriek opakovaným výhradám kritikov voči statickosti postáv či nedôsledným kauzálnym súvislostiam. Zlom priniesol rok 1838, keď dvadsaťpäťročný Søren Kierkegaard debutoval knihou *Zo zápisov ešte žijúceho* (Af en endnu Levendes Papirer) s podtitulom *O Andersenovi ako románopiscovi s ohľadom na jeho posledné dielo: Iba muzikant* (Om Andersen som Romandigter, med stadigt Hensyn til hans sidste Værk: Kun en Spillemand). Najväčšou Kierkegaardovou výhradou bol mylný obraz (romantického) génia, ktorý podľa neho Andersen v románe vytvoril: „... znevažuje silu génia a nesprávne interpretuje jeho vzťah k nepriaznivým okolnostiam (lebo génius nie je lojová svieca, ktorú zahasí vietor, ale oheň, ktorý búrka len roznieť) ... Andersen nezobrazuje génia v zápase, ale skôr uľňukanca, ktorého za génia vydáva a ktorý má s géniom spoločné akurát to, že si musí vytrpieť menšie súženie.“²⁵ Po tejto kritike sa Andersen ako románopisec na desať rokov odmlčal. Do konca života vydal už len tri romány: *Dve barónky* (De to Baronesser, 1848), *Byť či nebyť* (At være eller ikke være, 1857) a *Šťastný Peer* (Lykke-Peer, 1870). Celý čas však neprestajne produkoval texty v žánri rozprávky, ktorý ho preslávil na celom svete.

Andersen napísal vyše stopäťdesiat rozprávok a poviedok v samostatne vydávaných zôšitoch, ku ktorým niekedy literárna veda radí aj vyše štyridsať ďalších textov, vrátane tridsiatich troch večerov *Obrázkovej knihy bez obrázkov* (Billedbog uden Billeder, 1839) a pasáží z cestopisov. Prvú rozprávku uverejnil už v roku 1830 v zbierke *Básne*. Išlo o text *Umrlec* (Dødnigen), ktorému Christian Molbech vyčítal najmä štýlovú nehomogénnosť, spájanie výrazových prostriedkov vyššieho štýlu a hovorovej vrstvy a v neposlednom rade množstvo gramatických chýb!²⁶ O päť rokov neskôr publikoval Andersen prvý zôšit *Rozprávok rozprávaných deťom* (Eventyr fortalte for Børn, 1835). Obsahoval štyri texty – *Kresadlo* (Fyrtojet), *Malý Klaus a Veľký Klaus* (Den Lille Claus og den Store Claus), *Princezná na hrášku* (Prindsesse paa Æerten) a *Iduškin kvety* (Den Lille Idas Blomster). V období, keď Andersen začal rozprávky písať, nepatrila žáner v dánskom kultúrnom priestore medzi uznávané. Pre dospelých sa vydávali buď ľudové rozprávky a povesti (Ch. Winther) alebo výbery európskych, najmä nemeckých romantikov. Rozprávky pre deti mali mať jasný didaktický zámer a niesť morálne posolstvo; jazykovým štýlom mali čitateľa pozdvihovať, nie sa znižovať na jeho úroveň. Dobovú predstavu o literatúre pre deti odzrkadľuje aj stanovisko kritika v periodiku Dannora: „Hoci recenzent nemá nič proti dobrým rozprávkam pre dospelých, musí tento žáner označiť za absolútne neúčelný v čítaní pre deti... Kto chce dať deťom niečo na čítanie, musí predsa aspoň s maličkou nádejou sledovať vyšší cieľ než čiru zábavu... kritik sa preto neodváža ručiť za neškodnosť ich čítania. Prinajmenšom nikto nebude tvrdiť, že... [deti] získajú väčší rešpekt voči ľudskému

životu, keď si prečítajú o veľkom Klausovi, ktorý zabije malému Klausovi starú mať a ten potom zabije jeho, akoby zakáľal voľa.“²⁷

Postupne však ostrá negatívna kritika rozprávok (na rozdiel od iných žánrov) ustúpila a recenzenti začali vyzdvihovať Andersenovu tvorbu nielen ako čítanie pre deti, ale aj pre dospelých. Výrazne kladné prijatie si vyslúžila najmä *Malá morská panňa* (Den lille Havfrue, 1837). Od roku 1844 sa podtitul „deťom“ prestal na vydávaných zôšitoch objavovať. Definitívny úspech si Andersen doma zaistil sériou *Nových rozprávok* (Nye Eventyr, 1844–1848). Pred kritikou ho dokonca obhajoval spisovateľ P. L. Møller a vyzdvihol jeho spätosť s jednoduchým ľudom: „Andersen sa medzičasom stal jediným naším skutočným básnikom, ktorý vyšiel bezprostredne zo srdca ľudu. ... Lebo v rovnakom čase, keď mu vysoko vzdelaní kritici opravovali chyby v štýle a metrike, získali si jeho práce viac čitateľov, než by sa mohla pochváliť väčšina ostatných dánskych spisovateľov... To platí predovšetkým o mnohých jeho básňach a o všetkých rozprávkach.“²⁸

Zadosťučinenie sa dokonca dostalo aj hovorovej reči, ktorá bola ešte v 30. rokoch trňom v oku dánskej kritiky.²⁹ Jednoznačne pozitívne boli prijaté texty ako *Škaredé káčatko* (Den grimme Ælling, 1843), *Niečo* (Noget, 1858), *Dcéra močiarného kráľa* (Dyng-Kongens Datter, 1858), *Príbeh z piesočných dún* (En Historie fra Klitterne, 1859), *Kameň mudrcov* (De Vises Sten, 1858), *Ladová panňa* (Iisjomfruen, 1861), *Dryáda* (Dryaden, 1868), *Mrzáčik* (Krøblingen, 1872) a iné. Posledný zôšit s novými príbehmi Andersen publikoval v roku 1872, výber zakončil textom *Teta Bolezubová* (Tante Tandpine, 1872). Postupne sa kritika čoraz viac odvolávala už len na Andersenovo „meno“ alebo sa obmedzovala na stručnú reprodukciu deja príbehov. Príznačným pre dobovú i súčasnú dánsku recepciu je však fakt, že Andersena domáca literatúra nevníma len ako autora rozprávok, ako autora textov pre deti. V dánskom priestore ostáva aj dnes rovnako básnikom, cestopiscom a románopiscom.

Do sveta sa však H. Ch. Andersen dostal najmä ako rozprávkár. E. Dal v príspevku pri príležitosti 150. výročia jeho narodenia (1955) konštatuje, že rozprávky boli medzičasom preložené do osemdesiatich jazykov (Møller-Christensen 1992). Johan de Mylius v roku 1999 hovorí už o sto dvadsiatich jazykoch (Mylius 1999, 9) a aktuálna internetová stránka Mestského múzea v Odense informuje o prekladoch do sto päťdesiatich troch jazykov sveta.

Dvere k celosvetovému úspechu otvorili Andersenovi preklady do nemčiny. Počiatky recepcie v nemeckojazyčnom kultúrnom priestore podrobne spracováva I. Y. Möllerová-Christensenová v práci *Den gyldne trekant*³⁰, ku ktorej prikladá aj bibliografiu prekladov a ohlasov v tlači. Ako uvádza, Andersen sa v nemčine po prvý raz predstavil už v roku 1831, keď týždenník Flensburger Wochenblatt uverejnil jeho báseň *Zomierajúce dieťa* (Das sterbende Kind). Nasledovalo niekoľko ďalších ukážok z poézie, ktorú okrem iných do nemčiny tlmočil aj romantický spisovateľ francúzskeho pôvodu Adalbert von Chamisso.³¹ Ako románopisec debutoval Andersen v roku 1835 a jeho *Improvizátor* vyšiel po nemecky ešte v tom istom roku, pod názvom *Jugendleben und Träume eines italienischen Dichters*. Dobová nemecká kritika prijala román veľmi pozitívne, považovala ho za neškodný a naivný, vnímajúc ho v opozícii k politicky a revolučne orientovaným textom literárneho hnutia Mladé Nemecko. (Møller-

Christensen 1996, 134–135) O rok neskôr vyšli *Tieňové obrázky* (Umrisse einer Reise von Copenhagen nach dem Harze, der Sächsischen Schweiz und über Berlin zurück) a v roku 1837 román *O. T.* Úspech na nemeckom trhu definitívne zavŕšil preklad románú *Iba muzikant* (Nur ein Geiger!) v roku 1838. Preklad uvádzala životopisná skica³², ktorá sa tak podieľala na vytvorení mýtu o rozprávkovom vzostupe dánskeho spisovateľa. Dokazujú to aj ohlasy v dobovej tlači, ktoré poznanie autorovho života považujú za nevyhnutné pre správne pochopenie jeho tvorby.³³ V tridsiatych rokoch 19. storočia sa priebežne objavujú ďalšie preklady básní. Prvý výber rozprávok vyšiel až v roku 1839, štyri roky po vyjdení prvého zošita v dánčine. Reakcie kritiky boli rozporuplné, vyplývajúce z chápania žánru ako literatúry pre deti. Oveľa výraznejší ohlas zaznamenala *Obrázková kniha bez obrázkov* (Bilderbuch ohne Bilder). Po prvý raz vyšla v nemčine v roku 1841 v preklade Juliusa Reuschera. Už o rok neskôr pripravil nový preklad vtedy ešte dvadsiatich večerov Friedrich de La Motte Fouqué. V roku 1844 bol Reuscherov preklad vydaný po druhý raz a v roku 1845 vyšlo aj rozšírené vydanie obsahujúce tridsaťjeden večerov. Uzavretosť jednotlivých miniatúr podporila aj ich uverejňovanie v periodickej tlači. Paralelne však rástla aj popularita rozprávok a v období 1841–1850 vyšlo spolu u rozličných vydavateľov až štrnásť vydaní.³⁴ Z cestopisov vyšiel v roku 1843 *Básnikov bazár* (Eines Dichters Bazar). V roku 1847 vydal lipský vydavateľ Carl B. Lorck tridsať zväzkov spisovateľovho súborného diela. Pri tejto príležitosti napísal Andersen autobiografiu *Rozprávku môjho života bez príkras*, ktorá tvorila prvé dva zväzky edície. Po nej nasledovali ešte v tom istom roku tri romány, štyri zväzky rozprávok, cestopisy *Básnikov bazár* a *Tieňové obrázky*, album krátkych próz *Obrázková kniha bez obrázkov*, päť drám a tri zväzky básní.

V štyridsiatych rokoch 19. storočia si Andersen začal získavať miesto aj v anglickej prekladovej literatúre. Ako prvý bol v roku 1845 do angličtiny preložený jeho román *Improvizátor* (The Improvisatore, or, Life in Italy), zásluhou spisovateľky Mary Howittovej.³⁵ V tom čase už mala za sebou preklad diela švédskej prozaičky Fredriky Bremerovej a v Andersenovi našla ďalšieho európskeho románopisca, ktorého mohla predstaviť anglickému publiku.³⁶ Ešte v tom istom roku preložila aj romány *Iba muzikant* (Only a Fiddler) a *O. T.* (O. T., or, Life in Denmark), ktoré vyšli spoločne v trojzväzkovom vydaní. Hoci na základe prekladov hodnotila kritika pozitívnejšie prvý z nich, nikdy nedosiahli úspech porovnateľný s *Improvizátorom*. Prispeli však k tomu, že „meno Hansa Christiana Andersena sa pevnejšie vrylo do vedomia anglických čitateľov a keď vo februári 1846 vyšla po anglicky prvá zbierka rozprávok, kritika i publikum mu boli priaznivo naklonené.“³⁷ V priebehu dvoch rokov vyšlo osem výberov, ako aj *Obrázková kniha bez obrázkov* (Picture Book without Pictures, 1847). V tom istom období preložil *Básnikov bazár* (A Poet's Bazaar, 1846) dánsky rodák Charles Beckwith Lohmeyer a Mary Howittová promptne zareagovala na nemecké vydanie *Rozprávky môjho života bez príkras* (The True Story of My Life, 1847).³⁸ Andersen priamo komunikoval tak s prekladateľmi, ako aj s vydavateľmi, takže niektoré rozprávky a romány (The Two Baronesses, 1848; Pictures of Sweden, 1851) vyšli po anglicky skôr než po dánsky. Koncom 50. rokov mu vydali aj román *Byť či nebyť* (To be or not to be, 1857), ktorý však britská kritika neprijala a z náboženských dôvodov ho dokonca označila za nebezpečný. E. Bredsdorff vzniknutú situáciu komentoval

nasledovne: „Týmto bolo možné považovať románopisca Andersena v Anglicku za zosnulého a pochovaného... Vedome ho natisli do detskej izby a zamkli za ním dvere!“³⁹

Do francúzskeho kultúrneho priestoru uviedol Andersena biografickou skicou *La vie de Hans Christian Andersen* a prekladom básne *Zomierajúce dieťa* (*L'enfant mourant*) v roku 1837 Xavier Marmier. Jeho článok však nepredstavoval stimul vedúci k vzniku rozsiahlejších prekladov. Až o desať rokov neskôr vyšiel v preklade Camille Lebrunovej *Improvizátor* (*L'improvisatore* ou *La vie en Italie*, 1847). V ďalšom roku sa objavili aj dve vydania rozprávok. Ak Viggo Hjørnager Pedersen v monografii *Ugly Ducklings?* konštatuje závislosť prvých anglických prekladov od nemeckých predloh (Hjørnager Pedersen 2004, 94, 344), podobnú situáciu eviduje Aage Jørgensen (1996, 276–277) a Poul Høybye⁴⁰ v prekladoch do francúzštiny. Prvým pretlmočením rozprávok priamo z jazyka originálu sa v roku 1856 stal výber Davida Soldina, pôvodom Dána. *Obrázková kniha bez obrázkov* (*Livre d'images sans images*) však v roku 1859 znovu vyšla v preklade z nemčiny.

Vďaka Marmierovmu článku vstúpil Andersen aj do ruského priestoru (1838). Prvé ukážky z jeho tvorby uverejnil časopis *Sovremennik* v roku 1845 v preklade R. K. Grotu (*Kovové prasiatko*, úryvok z *Básnikovho bazára* a román *Improvizátor*), no medzi kritikmi nenašli výraznejšiu odozvu. Cez francúzske preklady rozprávok sa tento žáner dostal do literárnej diskusie, ktorá v roku 1863 vyústila do prvého knižného výberu preloženého z nemčiny.⁴¹ Zásadný zlom v ruskej recepcii spisovateľa prinieslo v 90. rokoch štvorzväzkové vydanie manželov Hansenovcov. Výber obsahoval stopäťdesiatštyri rozprávok, román *Improvizátor*, *Obrázkovú knihu bez obrázkov*, niekoľko drám, básní a ukážok z cestopisov, preložených priamo z dánčiny (P. G. Hansen bol dánskym emigrantom). Cieľom vydania bola narušiť obraz Andersena ako autora pre deti, ktorý sa medzičasom v ruskom prostredí vytvoril.⁴²

V stredoeurópskom priestore je na dobrej úrovni spracovaná poľská recepcia zásluhou Zdzisławy Brzozowskej, ktorá v roku 1970 vydala prácu *Andersen v Polsce. Historia recepcji wydawniczej*. Prvou zmienkou o Andersenovi (podobne ako v ruskom priestore) je preklad state Xaviera Marmiera, ktorý vyšiel v Poľsku v roku 1840 pod názvom *Andersen*. O štyri roky neskôr bola uverejnená aj prvá ukážka z jeho tvorby – preklad básne *Zomierajúce dieťa* (*Dziecko umierające*, 1844). Rozprávky začali časopisecky vychádzať už v prvej polovici 50. rokov, avšak prvý výber vyšiel až v roku 1859 zásluhou Fryderyka Henryka Lewestama, ktorý pochádzal z dánskej rodiny žijúcej vo Varšave. Lewesten už predtým preložil román *Iba muzikant* (Tylko grajek, 1858) a po Hieronimovi Feldmanowskom, ktorý v roku 1857 pretlmočil *Improvizátora* (*Improvizator*), prispel k utváraniu poľského obrazu Andersena ako románopisca. Ani jeden z románov sa nedočkal opätovného vydania. V tom istom roku sa Feldmanowski podpísal aj pod *Obrázkovú knihu bez obrázkov* (*Obrazki*, 1857), ktorá do roku 1970 vyšla šesťkrát v štyroch rozličných prekladoch.⁴³

V maďarčine vyšiel prvý časopisecký preklad Andersena – poviedka *Pohánka* (A tatárka) – v roku 1853. Prvý knižný výber *Rozprávky* (Meséi) nasledoval v roku 1858. Autorkou prekladu bola Júlia Szendreyová, vdova po Sándorovi Petőfim. Významnosť postavenia Andersenových rozprávok v maďarskom priestore potvrdzuje

aj fakt, že ovplyvnili vznik dramatickej básne Imreho Madácha *Tragédia človeka*.⁴⁴ Popri rozprávkach bola najmenej trikrát preložená *Obrázková kniha bez obrázkov* (Képeskönyv képek nélkül, 1882, 1920, 1958), okrem úryvku z *Básnikovho bazára* však bibliografia Josefa Ratha (1972) do roku 1970 pretlmočenia inej prózy nezaznamenáva.

Z recepcného hladiska ostáva neprebádanou situácia v českom kultúrnom priestore. Z bibliografických záznamov (Frostig – Kølln) sa dozvedáme, že Andersenovou „prvotinou“ v českom jazyku bola *Mořská panna* v preklade Jakuba Malého z roku 1841, ktorá vyšla už štyri roky po origináli. Prvý knižný výber *Hansa Christiana Andersena povídky a báchorky* nasledoval v roku 1863, keď dvadsaťtri rozprávok „zčeštil“ Josef Mikuláš Boleslavský. Medzi klasické české vydania Andersenových rozprávok patria pretlmočenia Jaroslava Vrchlického (Světové vydání, 1901) a Gustava Palasa (Úplný soubor jeho pohádek a povídek,⁴⁵ 1914). Okrem rozprávok vyšla v češtine aj *Obrázková kniha bez obrázků* (1913, 1931), romány *Improvisátor* (1851), *Dvě baronky* (1877), *Šťastný Per* (1975) a autobiografia *Pohádka mého života* (1929, 1965).

V súvislosti s medzinárodnou prekladovou produkciou najmä Andersenových rozprávok nemožno opomenúť viacjazyčné vydania jeho *Povídky o jednej matke*. Prvé takéto vydanie (Historien om en Moder i femten Sprog) vyšlo pri príležitosti 70. narodenín spisovateľa v Kodani a popri origináli obsahovalo preklady do ďalších štrnástich jazykov.⁴⁶ Podľa informácie v knihe existovali v tom čase už aj preklady do srbčiny a chorvátčiny, avšak do výberu sa nestihli dostať. (Pio – Thomsen 1875, 13)⁴⁷ K ďalšiemu podobnému edičnému činu došlo v roku 1894, keď z iniciatívy P. G. Hansena vyšla tá istá rozprávka v dvadsiatich dvoch rečiach.⁴⁸ K pôvodným pätnástim jazykom sa pridala arménčina, hebrejčina, taliančina, srbčina, slovenčina, tatárčina a ukrajinčina. Tretie viaceré vydanie s dvadsiatimi piatimi prekladmi *Cisárových nových šiat* vyšlo v roku 1944.⁴⁹

Na základe bibliografických súpisov prekladov H. Ch. Andersena do rôznych jazykov, vydávaných Kráľovskou knižnicou v Kodani, a prehľadovej štúdie A. Jørgensona (1996, 257–283) možno konštatovať, že ak jednotlivé európske literatúry zachytili autorovu románovú tvorbu v čase jej vzniku, stalo sa práve jedno z týchto diel (najčastejšie *Improvizátor*) sprostredkovateľom prvého kontaktu s tvorbou dánskeho spisovateľa. Vydanie prvého rozprávkového výberu v takých prípadoch spravidla nasledovalo o niekoľko rokov neskôr. Ak však literatúry románovú tvorbu nezaregistrovali a najskôr do domáceho jazyka preložili rozprávky, z ostatnej tvorby siahli najčastejšie po *Obrázkovej knihe bez obrázkov*. Výnimku v tejto súvislosti predstavuje portugalcina, do ktorej takmer šesťdesiat rokov po prvom výbere rozprávok preložili román *Iba muzikant*, a slovenčina, kde sa prvým nerozprávkovým textom stal úryvok zo životopisu *Rozprávka môjho života*.

V medzinárodnom kontexte patrí teda slovenské prijímanie tvorby H. Ch. Andersena k skupine literatúr, v ktorých na počiatku recipovania stojí rozprávka. Zároveň platí, že práve ona predstavuje prakticky jediný žáner prekladaný do slovenčiny až do roku 1956, keď knižne vyšiel úryvok z autobiografie *Rozprávka môjho života*. Slovenská recepcia H. Ch. Andersena však doposiaľ patrila k minimálne pertraktovaným výskumným témam – neraz ide len o zmienky o existencii slovenských prekladov pri

mapovaní recepcie v Čechách alebo iných slovanských literatúrach (u Dala i Jørgensona sa slovenská recepcia spomína jedinou vetou). O čosi väčší priestor dostala v roku 1964 v dánskych novinách *Demokraten*, keď uverejnili článok J. Kaňa *Andersen a Československo* (Kaňa 1964, 7–8), v ktorom Kaňa spomína viacero prekladov do slovenčiny i Klátikovu monografiu *Velký rozprávkar*. V roku 1979 vydala bratislavská Mestská knižnica Andersenovu *Personálnu bibliografiu* a pri príležitosti dvojstého výročia narodenia spisovateľa uverejnil časopis Bibiana prehľad knižných prekladov do roku 2005, avšak bez hlbšej analýzy. Receptné aspekty načrtáva aj Milan Žitný v štúdiu venovanej funkcii autobiografickosti v Andersenovom diele. (Žitný 2011, 82–95) Komplexnejší výskum recepcie Hansa Christiana Andersena na Slovensku, či už reprodukívnej (kritickej), prekladovej alebo produktívnej, však zatiaľ nestál v centre záujmu literárnej vedy.

POZNÁMKY

- ¹ Jørgensen, A.: *H. C. Andersen Litteraturen 1875–1968*. Aarhu: Akademisk Boghandel, 1970; Jørgensen, A.: *H. C. Andersen Litteraturen 1969–1994*. Odense: H. C. Andersen Hus 1995; Jørgensen, A.: *H. C. Andersen Litteraturen 1995–2006*. Odense: Odense Bys Museer, 2007.
- ² I: *Bøger på færøsk, grønlandsk, finsk, islandsk, norsk og svensk*. II: *Værker af H. C. Andersen oversat til nederlandsk, frisisk og afrikaans*. III: *Værker af H. C. Andersen oversat til fransk*. IV: *Værker af H. C. Andersen oversat til rumænsk*. V: *Værker af H. C. Andersen oversat til ungarsk*. VI: *Værker af H. C. Andersen oversat til italiensk*. VII: *Værker af H. C. Andersen oversat til portugisisk*. VIII: *Værker af H. C. Andersen oversat til spansk og katalansk*. IX: *Værker af H. C. Andersen oversat til bulgarsk*. X: *Værker af H. C. Andersen oversat til tjekkisk*. XI: *Værker af H. C. Andersen oversat til slovakisk*.
- ³ Porov. Jørgensen, 1996, 259: „The Danish criticism surrounding Andersen’s reception has presumably been registered to its full extent, but it has never been given a full-scale presentation.“
- ⁴ Brzozowska 1970. Skrátaná verzia vyšla aj v periodiku *Anderseniana* v roku 1970 pod názvom *H. C. Andersen i Polen*. In: *Anderseniana*, 1970, 3. række, bind I, 1, s. 88–113. Receptiou v Poľsku sa zaoberala aj G. Skotnicka v príspevku *The Reception of H. C. Andersen’s Fairy Tales in Poland*, ktorý vyšiel pri príležitosti 200. výročia narodenia spisovateľa. In: Dymel-Trzebiatowska, H. – Mrozek-Sadowska, E. (eds.): *Andersen 200 years*. Gdańsk: Nordicum, 2006, s. 99–113.
- ⁵ Åstrom, H.: *Hans Christian Andersens gennembrøtt i Sverrig*. Eskilstuna: [Privattryk], 1972.
- ⁶ Dane, B.: *H. C. Andersen-receptionen i Rusland og Sovjetunionen*. København: [s. n.], 1994.
- ⁷ Høybye, P.: *Nyt om H. C. Andersen og Frankrig*. In: *Anderseniana*, 1960, s. 226–235.
- ⁸ Furnadžieva, E.: *Hans Christian Andersen in Bulgaria*. In: *Anderseniana*, 1975, s. 120–136.
- ⁹ Braude, L. J.: *H. C. Andersen i Rusland*. In: *Anderseniana*, 1987, s. 5–24.
- ¹⁰ Ouzeli, M.: *Hans Christian Andersen in Georgian Literature*. In: *Anderseniana*, 1992, s. 87–94.
- ¹¹ Yeh, Chun-Chan: *H. C. Andersen i Kina*. In: *Anderseniana*, 1991, s. 51–59; HARBSMEIER, Ch.: *Hans Christian Andersen and China*. In: *Anderseniana*, 1978–1979, s. 84–111.
- ¹² Nagashima, Y.: *De første H. C. Andersen-oversættelser i Japan*. In: *Anderseniana*, 1981, s. 235–274.
- ¹³ Dal; E.: *H. C. Andersen på 80 sprog*. København: Rosenkilde og Bagger, 1955.
- ¹⁴ Rossel, S. H. (ed.): *Hans Christian Andersen...* Cit. d., s. 257–283.
- ¹⁵ Životom spisovateľa sa na tomto mieste zaoberám minimálne, len pri priamej súvislosti s textami. V slovenčine sa podrobnejšie o autorovej biografii zmieňuje napr. M. Žitný v doslove k výberu *Rozprávka môjho života bez príkras* (Bratislava: Buvik, 2005, s. 135–150), ktorý bol neskôr zaradený aj do monografie ŽITNÝ, M.: *Severské literatúry v slovenskej kultúre* (Cit. d., s. 54–66).
- ¹⁶ Ešte predtým vyšla báseň anonymne v nemeckom časopise v Lotyšsku. Pozri: Brønsted, M.: *H. C. Andersen og avisen*. Cit. d., s. 21.
- ¹⁷ „For de Mange, der har moret sig ved de af Hr. H. C. Andersen i Flyveposten meddeelte Fragmenter [...] vil det være behageligt at erfare, at denne Fodreise [...] nu har forladt Pressen.“ Citované podľa

- BRØNSTED, M.: H. C. *Andersen og avisen*. Cit. d., s. 28. Preklad E. B.
- ¹⁸ Tamže, s. 28: „Han definerer Fodreisen som en fortælling hvor måden hvorpå der fortælles, er væsentligere end ideindholdet, og sammenligner den med en malerisk arabesk eller en musikalsk fantasi.”
- ¹⁹ „Vi skulle ikke have værdigt dette Arbejde saa megen Opmærksomhed eller have afhandlet det med saa megen alvorlig Strenghed, hvis vi ikke trods alle dets Feil og trods alle Phantasiens Udskeielser, som vi opdage i det, dog bemærkede Glimt af Lune og Vittighed og Spor af Talent.“ In: DAVID, C. N.: Kjerlighed paa Nicolai-Taarn eller hvad siger Parterret. Heroisk Vaudeville i een Act. In: *Maanedskrift for Litteratur*, bd. 1, 1829, s. 543–552. Dostupné na internete: <http://www.andersen.sdu.dk/forskning/anmeldelser/index.html> (10. 7. 2011). Preklad E. B.
- ²⁰ „[...] maa vi tilføie [...] at han ei kan blive staaende der, hvor vi finde ham i disse hans første Ungdomsarbejder, i Fald han vil forsvare den Plads, hvor han synes at ville sætte sig selv; og at vi bør kunne vente os, at disse Poesiers tildeels lette og flygtige Spil med Livets Overflade, vil afvexle med en dybere Udvikling, en kraftigere Dannelse af det Aandsliv.“ In: Molbech, Ch.: Digte 1830. In: *Maanedskrift for Litteratur*, bd. 3, 1830, s. 162–172. Dostupné na internete: <http://www.andersen.sdu.dk/forskning/anmeldelser/index.html> (10. 7. 2011). Preklad E. B.
- ²¹ „At læse en Poesiesamling af Hr. Andersen gjør en temmelig analog Virkning paa Sindet, i det man uafadelig og allevegne møder lyse og brogede Farver og Farvebilleder, som i hurtig Omvexling afløse hinanden, men næsten aldrig finder Leilighed til at dvæle ved en fast, rolig med bestemte og fuldtendte Former udført poetisk Skikkelse.“ In: Molbech, Ch.: Om den nyeste danske Poesie. 2en Artikel. In: *Maanedskrift for Litteratur*, bd. 10, 1833, s. 867–882. Dostupné na internete: <http://www.andersen.sdu.dk/forskning/anmeldelser/index.html> (10. 7. 2011). Preklad E. B.
- ²² Porov. Mylius, J. de: *HCA. Et livs digtning*. København: Aschehoug 2005, 339.
- ²³ „Helten maa gjøre en Reise til Verona og Mailand uden anden kjendelig Grund, end at disse Byer og-saa skulle med i Beskrivelsen.” In: Olsen, F. C.: Improvisatoren og O. T. In: *Maanedskrift for Litteratur*, bd. 18, 1837, s. 61–87. Dostupné na internete: <http://www.andersen.sdu.dk/forskning/anmeldelser/index.html> (10. 7. 2011). Preklad E. B.
- ²⁴ „Denne Roman ikke forfeile at gjøre behageligt Indtryk paa Læsere, der ikke medbringe Kunstfordringer og forsaavidt kunne vi anbefale den som en i det Hele taget underholdende og paa mange Steder aandsnærende Lecture.” In: Olsen, F. C.: Improvisatoren og O. T. In: *Maanedskrift for Litteratur*, bd. 18, 1837, s. 61–87. Dostupné na internete: <http://www.andersen.sdu.dk/forskning/anmeldelser/index.html> (10. 7. 2011). Preklad E. B.
- ²⁵ „[...] indeholder en Miskjendelse af Geniets Magt og dets Forhold til ugunstige Omstændigheder (thi Geniet er ikke en Praas, der gaaer ud for en Vind, men en Ildebrand, som Stormen blot udæsker), og har sin Grund i at Andersen ikke fremstiller et Genie i dets Kamp, men snarere et Flæb, om hvilket der forsikkres, at det er et Genie, og som kun har tilfælles med et Genie, at der lider en Smule Gjenvordigheder...“. In: Kierkegaard, S.: Af en endnu Levendes papirer. In: Billeskov Jansen 1989, 366. Preklad E. B. Vzťah medzi Andersenom a Kierkegaardom spomína v doslove k prekladu diela *Bud' – alebo aj Milan Žitný*. In: Kierkegaard 2007, 823.
- ²⁶ Porov. Digte 1830. In: Molbech, Ch.: *Maanedskrift for Litteratur*, bd. 3, 1830, s. 162–172. Dostupné na internete: <http://www.andersen.sdu.dk/forskning/anmeldelser/index.html> (10. 7. 2011).
- ²⁷ „Om endog Anmelderen Intet har imod gode Eventyr for Voxne, kan han dog ikke Andet, end finde denne Digteart aldeles uhensigtsmæssig, naar det gjælder Læsning for Børn [...] Den, der vil give Børn Noget at læse, bør dog vel, i det mindste lönligen, have et høiere Formaal dermed, end blot at more dem [...] Anmelderen end ikke tør indestaae for denne Lærings Uskadelighed. I det mindste vil vist ingen paastaae, at [...] dets Agtelse for Menneskers Liv skærpes, naar det læser Begivengeher, som at Store Claus slog sin Bedstemor, og lille Claus ham ihjel, fortalte som om det havde været en Stud, der sloges for Panden.“ In: Nielsen 1990, 124–125. Preklad E. B.
- ²⁸ „Andersen er imidlertid den eneste virkelige Digter, som hos os er fremgaaet umiddelbart af Folkets Midte. Det var derfor sansynligt, at der matte være noget hos ham, som umiddelbart fandt Vei til Folkets Hjerter. Og saaledes var det virkelig; thi paa samme Tid, som den høilærde Kritik rettede Feil i hans Stil og Metrik, havde hans Arbejder er større Læsepublicum end de fleste andre danske Forfattere kunde rose sig af [...] Dette gjælder navnlig om en Mængde af hans Smaadigte og alle hans

Eventyr." Møller, P. L.: Kritiske Skizzer, 1847, s. 175 – 181. Citované podľa Nielsen 1990, 156 – 157. Preklad E. B.

- ²⁹ „Andersen čaroto naruša syntax jazyka sviežimi zvratmi a tak približuje písanú reč hovorovej [...] Ale musíme zároveň poznamenať, že práve tento výrazový zlom je prostriedkom, ktorým Andersen prepožičiava svojim víziám a myšlienkam jedinečnú prenikavú silu, [...] vďaka nemu dokáže uchopiť veci, ktoré takmer nie sú vecami a Niečo z nich urobí...“ / „Andersen river ofte Sprogets Syntax itu ved sine raske Vendinger, han nærmer sit Skriftsprog saa tæt til Talesproget [...] Men man vil ogsaa se, at disse Spring i Vendingerne netop ere det Middel hvorved Andersen giver sit Syn og sin Tanke dens eiendommelige indtrængende Kraft, [...] hvormed han forstaaer at gribe en Ting, som næsten ingen Ting er, og saa dog gjøre den til Noget...“ Peterson, Clemens. In: *Fædrelandet*. 2. 12. 1863. Citované podľa: Nielsen 1990, 206–207. Preklad E. B.
- ³⁰ Möller-Christensen 1992
- ³¹ Andersen a Chamisso sa stretli počas Andersenovej prvej cesty do Nemecka v roku 1831. Chamisso ho podporoval v domácej tlači a vymenil si s ním niekoľko listov, v ktorých okrem iného vyjadruje aj svoj názor na Dánovu románovú tvorbu (Andersen mu svoje diela posielal s nádejou, že by ich mohol pomôcť spropagovať na nemeckom trhu). Chamisso je aj autorom známeho príbehu o Petrovi Schlemihlovi a jeho tieni, ktorý Andersen prepracoval do poviedky *Tieň*. Pre viac k téme Andersenovho vzťahu k Adalbertovi von Chamissovi pozri Gullberg, H.: Hans Christian Andersen och Adalbert von Chamisso. In: *Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri utgiven av letterstedtska föreningen*. Årg. 55 (1979), Häfte 2, 71–84; Bubnášová 2013, 45–58.
- ³² Pod skicou bol podpísaný Kapitán Jenssen, ale Andersen ju napísal sám a Jenssenove zásahy sú skôr len štylistického charakteru. Porov. Möller-Christensen 1992, 93.
- ³³ Ak chceme správne pochopiť tento román, je absolútne nevyhnutné poznať aj život jeho autora. / „Das Leben des Verfassers zu kennen ist durchaus nothwendig zum richtigen Verständniss des vorliegenden Romanes.“ In: *Berliner Figaro*, 26. 9. 1838, s. 898. Citované podľa: Möller-Christensen 1992, 99.
- ³⁴ Porov. Möller-Christensen 1992, 129; Uther, H.-J.: H. C. Andersen und Deutschland. Zur frühen Rezeption seiner Märchen. In: *Mylilius – Jørgensen – Hjørnager Pedersen* 1993, s. 369.
- ³⁵ Pozri aj súpis prekladov H. Ch. Andersena v bibliografii dánskych diel v anglickom preklade: Bredsdorff 1950.
- ³⁶ Porov. Hjørnager Pedersen 2004, s. 81: „Her original intention in taking up Andersen's work was undoubtedly to find a new European novelist to introduce to the English public.“
- ³⁷ „Ikke desto mindre havde de to senere romaner bidraget til endnu en gang et slå H. C. Andersens navn fast i engelske læsers bevidsthed, og da den første samling af eventyr udkom i engelsk oversættelse i februar 1846, var både kritikere og publikum på forhånd velvilligt indstillet over for den danske digter.“ In: Bredsdorff 1954, 438.
- ³⁸ Tamže, s. 52.
- ³⁹ „Hermed kan romanforfatteren H. C. Andersen betragtes som død og begravet i England [...] og med god samvittighed skubbede man nu Andersen ind i børneværelset og lukkede døren til for ham!“ In: Tamže, s. 475.
- ⁴⁰ Høybye, P.: H. C. Andersen og Frankrig. In: *Anderseniana*, 2. række, bind II, 2, 1952, s. 152. Pozri aj Enggaard, L. M.: H. C. Andersen på fransk. Specialet, 1995, s. 47–48.
- ⁴¹ Porov. Braude, L. J.: H. C. Andersen og Rusland. In: *Anderseniana*, 1987, s. 7–8.
- ⁴² Porov. Braude, L. J.: H. C. Andersen og Rusland. In: *Anderseniana*, 1987, s. 14.
- ⁴³ Porov. Brzozowska, Z.: H. C. Andersen i Polen. In: *Anderseniana*, 3. række, bind I, 1, 19970, s. 89.
- ⁴⁴ Porov. Trencsényi-Waldapfel, I.: Hans Christian Andersen in Ungarn. In: *Anderseniana*, 2. række, bind 6, I, 1966, s. 33.
- ⁴⁵ Podľa bibliografických záznamov vyšlo v štyroch zväzkoch Pallasovho výberu 148 rozprávok. Ak uvažujeme o celkovom počte rozprávok stopäťdesiatšesť, Pallas do svojho prekladu nezahrnul týchto osem textov: Svanereden, Et Stykke Perlesnor, Bispnen paa Børglum og hans Frænde Det nye Aarhundredes Musa, Gudfaders Billedbog, Dryaden, Laserne a Spørg Amagermøer.
- ⁴⁶ Angličtina, finčina, francúzština, gréčtina, holandčina, islandčina, poľština, ruština, španielčina, švédčina, čeština, nemčina, dolnonemčina a maďarčina.
- ⁴⁷ „Besides the translations of ‚The story of a mother,‘ we publish here in this polyglot edition, we also

received a Serbian translation [...] and a Croatian [...]; but unfortunately they arrived here so late, that it was impossible to embody them in our book.“

⁴⁸ *Une mère. Conte de Hans Christian Andersen en vingt-deux langues*. S.-Petersbourg: S. M. Nicolaeiff, 1894. Podľa: <http://www.andersen.sdu.dk/forskning/bib/bibsoeg.html?fritekst=une+m%E8re> (10. 2. 2013)

⁴⁹ *Kejsers nye Klæder paa femogtyve Sprog*. København: C. A. Reitzel, 1944. Výber obsahoval rozprávku v dánčine, nórcine, švédčine, islandčine, nemčine, holandčine, angličtine, francúzštine, taliančine, španielčine, portugalcine, rumunčine, gréčtine, ruštine, poľštine, bulharčine, chorvátčine, litovčine, grónčine, fínčine, maďarčine, turečtine, arabčine, jiddiš a čínštine. (Podľa bibliografických údajov dostupných na: <http://www.andersen.sdu.dk/forskning/bib/bibsoeg.html?fritekst=femogtyve+sprog> (10. 2. 2013).

LITERATÚRA

- BILLESKOV JANSEN, F. J.: *Søren Kierkegaard for dig og mig*. København: Rosenkilde og Baggr, 1989.
- BREDSORFF, E.: *Danish Literature in English Translation with a Special Hans Christian Andersen Supplement. A Bibliography*. Copenhagen: Ejnar Munksgaard, 1950.
- BREDSORFF, E.: *H. C. Andersen Og England*. Købehavn: Rosenkilde Og Baggers Forlag, 1954.
- BRØNSTED, M.: *H. C. Andersen og avisen*. Odense: Universitetsforlag, 1972.
- BRZOZOWSKA, Z.: *Andersen w Polsce. Historia recepcji wydawniczej*. Wrocław – Warszawa – Kraków: Zakład narodowy imienia ossolińskich wydawnictwp, 1970.
- BUBNÁŠOVÁ, Eva: Hans Christian Andersen und Adalbert von Chamisso: persönliche und literarische Beziehungen. In: EICKENRODT, S. – SOVINEC, T. (Hrsg.): *Germanistische Studien in der Slowakei: Beiträge zur Doktorandenkonferenz in Bratislava 2011*. Frankfurt am Main: Peter Lang Edition, 2013.
- DAHL, S. – TOPSØE-JENSEN, H. G. (ed.): *Ein Buch über den dänischen Dichter Hans Christian Andersen. Sein Leben und sein Werk*. Kopenhagen: Det Berlinske bogtrykkeri, 1955.
- FROSTIG, Adam – KØLLN, Herman: *Bidrag til H. C. Andersens Bibliografi. X. Værker af H. C. Andersen oversat til tjekkisk*. København: Det kongelige bibliotek, 1979.
- HJØRNAGER PEDERSEN, V.: *Ugly Ducklings?: Studies in the English Translations of Hans Christian Andersen's Tales and Stories*. Odense: University Press of Southern Denmark, 2004.
- JØRGENSEN, Aage: *H. C. Andersen Litteraturen 1875–1968*. Aarhu: Akademisk Boghandel, 1970.
- JØRGENSEN, Aage: *H. C. Andersen Litteraturen 1969–1994*. Odense: H. C. Andersen Hus 1995.
- JØRGENSEN, Aage: *H. C. Andersen Litteraturen 1995–2006*. Odense: Odense Bys Museer, 2007.
- JØRGENSEN, Aage: Hans Christian Andersen through the European Looking Glass. In: Ros-sel, S. H. (ed.): *Danish Writer and Citizen of the World*. Amsterdam – Atlanta, GA: Rodopi, 1996.
- KAŇA, Jaroslav: H. C. Andersen og Czechoslovakiet. In: *Demokraten*, 29. 8. 1964, s. 7–8.
- KIERKEGAARD, Søren: *Bud' – alebo*. Bratislava: Kalligram, 2007.
- MÖLLER-CHRISTENSEN, Ivy York: *Den gyldne trekant: H. C. Andersens gennembrud i Tyskland 1831–1850 med tilhørende bibliografi*. Odense: Odense Universitetsforlag, 1992.
- MÖLLER-CHRISTENSEN, Ivy York: Hans Christian Andersens Durchbruch in Deutschland: ein wahres Märchen. In: DETERING, H. (Hg.): *Grenzgänge. Skandinavisch-deutsche*

- Nachbarschaften*. Göttingen: Wallstein Verlag, 1996.
- MYLIUS, Johan de: *Hans Christian Andersen. Märchen, Geschichten, Briefe*. Frankfurt am Main – Leipzig: Insel Verlag, 1999.
- MYLIUS, Johan De – Jørgensen, Aage – Hjørnager Pedersen, Viggo (eds.): *Andersen og verden*. Indlæg fra den første internationale H. C. Andersen-Konference 25.–31. august 1991. Odense: Odense Universitetsforlag, 1993.
- MYLIUS, Johan De – Jørgensen, Aage – Hjørnager Pedersen, Viggo (eds.): *Hans Christian Andersen. Between Children's Literature and Adult Literature*. Odense: University Press of Southern Denmark, 2007.
- NIELSEN, E.: Eventyrenes modtagelseskritik. In: *H. C. Andersens Eventyr*. Bind 6. København: C. A. Reitzel, 1990, s. 121–230.
- PIO, J. – Thomsen, V. (Udg.): *Historien om en Moder i femten Sprog*. København: C. A. Reitzel; London: Williams & Norgate; Leipzig: Brockhaus Sortiment, 1875.
- RATH, Josef (ed.): *Bidrag til H. C. Andersens Bibliografi. Bind V. Værker af H. C. Andersen oversat til ungarsk*. København: Det kongelige bibliotek, 1972.
- ROSSEL, Sven Hakon (ed.): *Hans Christian Andersen: Danish Writer and Citizen of the World*. Amsterdam – Atlanta, GA: Rodopi, 1996.
- ŽITNÝ, Milan: K zástoju autobiografickosti a sebainscenácie v diele Hansa Christiana Andersena. In: *World Literature Studies*, 3 (20), 2011, č. 2, s. 82–95.

ON THE RECEPTION OF H. CH. ANDERSEN'S WORKS AND ITS RESEARCH IN DENMARK AND IN THE WORLD

Hans Christian Andersen. Domestic Reception. Translation Reception. Slovak Reception.

Research on Hans Christian Andersen represents an extensive field of scholarly interest. It includes not only reception research, but also text interpretation, biographical studies, etc. As for the individual national research, the situation changes from country to country: the early English translation reception was studied by E. Bredsdorff and V. Hjørnager-Pedersen, the early German reception by I. Y. Møller-Christensen, the French one by P. Høybye, the Polish one by Z. Brzozowska. With regard to reception research, a significant role has been played by the *Anderseniana* journal, in which many partial research outcomes have been published. As for the domestic Danish reception, it has not been processed so far. Nevertheless, there are works covering the early reception of fairy tales (E. Nielsen) as well as critical reception in the form of reviews (M. Brønsted). Slovak reception of H. Ch. Andersen's works developed in the context of the rising international recognition of the author, whose novel *The Improvisatore* brought him success in the German-speaking area in the 1830s and later also among Russian, English and French critics and readers. In the 1840s, first translations started to appear also in Czech and Polish periodicals and in the next decade they were followed by translations of Andersen's first novel into both languages. The Czech translation also played a mediating role in the Slovak reception of Andersen's work. However, while the early translation reception of the author in many language areas is associated with the novel genre, the first phases of Slovak reception process are based on his tales only.

Mgr. Eva Bubnášová, PhD.
Ústav svetovej literatúry SAV
Konventná 13
811 03 Bratislava
eva.bubnasova@gmail.com